

FRA VISION TIL VIRKELIGHED

- Plan for Fremtidens handicapområde

Høring

RUDERSDAL
KOMMUNE

FRA VISION TIL VIRKELIGHED

- Plan for Fremtidens handicapområde

INDHOLD

DEN BEDSTE BOKOMMUNE FOR BORGERE MED HANDICAP	4
BORGERNE GIVER INDHOLD TIL VISIONEN.....	5
FRA VISION TIL VIRKELIGHED	8
BESKÆFTIGELSE OG UDDANNELSE	9
Mulige indsatser: Beskæftigelse og uddannelse	10
BOLIG	11
Mulige indsatser: Bolig.....	11
SOCIALT LIV	13
Mulige indsatser: Socialt liv.....	14
UNGEFORLØB	16
Mulige indsatser: Ungeforløb	17
SUNDHED.....	18
Mulige indsatser: Sundhed	18

DEN BEDSTE BOKOMMUNE FOR BORGERE MED HANDICAP

Et omfattende arbejde med at udvikle handicapområdet er ved at nå et foreløbigt mål: At få en politisk godkendelse af de spor, der skal lægges ud for fremtiden. Rejsen indtil nu har været spændende. Det skyldes ikke mindst samarbejdet med de mange borgere med og uden handicap, handicaporganisationer, Handicaprådet samt bruger- og pårørenderåd. Vi er særligt glade for de mange samtaler, vi har haft med borgere med handicap, som åbent har delt ud af egne erfaringer, ønsker og ideer. Det gør, at vi sammen står på et stærkt fundament, når vi ser fremad.

Fundamentet er også stærkt, fordi vi har arbejdet ud fra en politisk besluttet ramme - Vision og mål - som har givet retning i arbejdet. Al inddragelse er sket med tanke på mål om beskæftigelse, uddannelse, bolig og socialt liv. Alle forslag er inspireret af principper om rehabilitering, helhedsorientering, fleksibilitet, samskabelse og innovation. Arbejdet har ført til en skærpelse og konkretisering af visionen og til forslag om udmøntning i form af en lang række forslag til indsatser.

Det er i processen blevet tydeligt, at Socialområdet og den samlede kommune kommer til at arbejde på nye måder at understøtte målene. Vi har stadig en omsorgsforpligtelse, men mål om rehabilitering – egenmestring - kræver fokus på et samarbejde med borgeren med afsæt i borgerens ressourcer. Mange borgere er afhængige af den sociale kontakt til medarbejderne, men vi skal være bedre til at understøtte relationerne til ligesindede, venner, netværk og familie. Mål om beskæftigelse tydeliggør, at vi som Socialområde kun er en del af borgerens liv, og vi skal møde borgeren meget mindre sektoropdelt - og mere ud fra borgerens perspektiv - end tilfældet er i dag.

Det skal vi arbejde for i de næste ti år. Socialområdet kan og skal ikke gøre det alene. Det er en selvstændig pointe, at vi kun kan lykkes, når vi arbejder sammen med borgerne, de pårørende, handicaporganisationerne, civilsamfundet, erhvervslivet og på tværs af kommunen. Et stærkt samarbejde er også med til at inkludere borgere med handicap i flere områder af livet i kommunen. Når borgere med handicap er en naturlig del af bybilledet, bliver fordomme nedbrudt og det bliver lettere at blive inviteret indenfor i beskæftigelse og foreningslivet.

Vi har nu forudsætningerne for at indfri målet med Fremtidens handicapområde, hvor vi skal bidrage til at skabe de bedst mulige udviklings- og livsbetingelser for borgere med handicap i Rudersdal og dermed gøre Rudersdal Kommune til landets bedste bokommune for alle borgere. Vi har allerede nogle rigtig gode boliger til borgere med handicap, nu skal vi også være blandt de bedste, når det kommer til borgerens mestring af eget liv, det sociale liv og beskæftigelse.

Jens Ive, borgmester

BORGERNE GIVER INDHOLD TIL VISIONEN

I første fase af projekt Fremtidens handicapområde blev dokumentet Vision og mål udarbejdet. Vision og mål blev godkendt af kommunalbestyrelsen i august 2016 og har fungeret som rettesnor for det videre arbejde. Vi har her i den anden fase af Fremtidens handicapområde konkretisere Vision og mål i form af en plan.

Forløbet i anden fase har bygget på en høj grad af borgerinddragelse. Vi har talt med borgerne om, hvordan det gode hverdagsliv ser ud, og hvad livskvalitet er i forhold til temaerne beskæftigelse, bolig, socialt liv og sundhed. Vi har herudover holdt et dialogmøde med repræsentanter fra forskellige handicaporganisationer, ligesom Handicaprådet har været involveret i processen. Endelig har møder med pårørende- og brugerråd bidraget med inspiration.

Den stærke inddragelse har været usandsynlig lærerig for Socialområdet. Inddragelsen har derfor både givet indhold til Vision og mål samt indhold og fylde til de fem underliggende principper for arbejdet med Fremtidens handicapområde:

- Vi arbejder samskabende
- Vi arbejder helhedsorienteret
- Vi arbejder med fleksible løsninger
- Vi arbejder vidensbaseret og innovativt
- Vi arbejder rehabiliterende

Vi arbejder samskabende

Mange af borgerne giver udtryk for ønsket om at være en del af fællesskaber. Det er væsentligt for borgerne at bo tæt på familie og venner, at have kolleger, at deltage i foreningslivet, at lave mad sammen med andre og at komme på aktivitetscentre eller i biografen. Borgeren ønsker netværk med ligesindede, vil fastholde kontakten med venner og familie og få oplevelser i omverdenen. I det perspektiv er det relationerne - og ikke den kommunale medarbejder, som er omdrejningspunktet for borgerens sociale liv. Det er de pårørende, venner, arbejdspladsen og den frivillige, der er vigtige for borgeren. Medarbejderen skal i fremtiden i langt højere grad støtte borgeren i at kunne tage del i fællesskaberne. Det kræver, at medarbejderne skaber rammerne sammen med borgerne, de pårørende, erhvervslivet, foreningslivet og de frivillige aktører. *Det er samskabelse, og det gør samskabelse til den måske vigtigste udviklingsvej for handicapområdet de næste ti år. Det er her den største ressource for udvikling af borgernes livskvalitet og inklusion er.*

Der er borgere, som har meget brug for støtte og hjælp, og som ikke har pårørende og derfor er meget afhængige af medarbejderens hjælp. Det ændrer imidlertid ikke ved ambitionen om at skabe rammer for oplevelser og møder med andre ligesindede og få skabt netværk til andre end professionelle.

Samskabelse bliver en stor og spændende udfordring for den kommunale tankegang, hvor vores faglighed vil blive udfordret af civilsamfundets viden, værdier og holdninger. Arbejdet med Fremtidens handicapområde har vist, at omverdenen efterlyser samskabelse. Handicaprådet har

i et hørings svar om borgerdialogpolitikken udtalt, at når kommunen vil samskabe, skal de invitere foreningerne tidligt ind. Handicaprådet har i det hele taget udtrykt ønske om at blive tidligt inddraget. På Socialrådets møde med handicaporganisationerne gav de samstemmende udtryk for vilje til samarbejde, hvis og når kommunen inviterede dem. Pårørende har flere steder givet udtryk for, at de gerne vil involveres – også gerne bredere end blot ift. deres egen familierelation.

Vi arbejder helhedsorienteret

Handicaprådet, handicaporganisationerne og borgerne har haft nogle – for den kommunale tankegang - udfordrende bud på, hvad det vil sige at tænke helhedsorienteret. Deres gennemgående pointe er, at kommunens opdeling i områder giver borgeren en fragmenteret sagsbehandling. En borger med funktionsnedsættelse kan på samme tid have en sag i flere forvaltningsområder, som borgeren selv har til opgave at koordinere. Handicaprådet foreslår i den sammenhæng i et hørings svar til Borgerdialogpolitikken, ”... at fokus i mødet med borgeren ændres fra en holdning om, hvad kommunen kan yde af økonomisk eller praktisk hjælp i nuet til en holdning, hvor der er fokus på løsning af en samlet problemstilling, som borgeren har. Der skal her være en holistisk tilgang, gerne på tværs af forvaltningsområder.” På mødet med handicaporganisationerne blev pointen gentaget, og i interview med unge blev det også tydeligt, at overgangen mellem forvaltningsområder skal gøres smidig.

Alene det at placere opgaven med at udvikle fremtidens handicapområde i ét område (Socialområdet) fortæller om et sektoropdelt blik. Handicaprådet og handicaporganisationerne har også i arbejdet konstateret et stærkere fokus på Socialrådets målgrupper end på borgere, som ikke er knyttet til Socialområdet, fx borgere med synsnedsættelse eller andre fysiske handicap. Ubalancen understreger behovet for at tænke og arbejde helhedsorienteret ud fra borgerens perspektiv, selvom det giver udfordringer ift. forvaltningsgrænser, budgetter og lovgivning. Helhedsorientering er derfor fortsat en ambitiøs opgave, som er værdig til at stå centralt i Fremtidens handicapområde. En del af opgaven bliver at invitere borgere med sjældne handicaps – og de foreninger, der repræsenterer dem – ind i arbejdet med Fremtidens handicapområde.

Vi arbejder med fleksible løsninger

Ud af de mange samtaler med borgere med funktionsnedsættelser, fremgår det tydeligt, at borgerne har forskellige behov og ønsker. På mødet med handicaporganisationerne blev det fremhævet, at man med fordel kan se på borgerens behov som værende skiftende gennem hele livet. Borgerne bliver måske i perioder mere selvhjulpne og kan mestre at bo i egen bolig. Han kan have et ønske om at flytte tættere på familie eller kæreste eller ønsker at skifte beskæftigelsesaktivitet. Ønsker, behov og livsomstændighederne skifter, og spørgsmålet er, hvordan kommunen kan understøtte borgerens vej gennem livet. Handicaprådet har peget på, at borgerens fleksibilitet bl.a. kan understøttes ved at hjælpe borgeren til øget mobilitet. Det kan være ved at have mere transport og/eller mere fleksibel transport, men det kan også være ved at øge borgers evne og muligheder til at begå sig i den offentlige trafik.

Vi arbejder vidensbaseret og innovativt

Det er en paradoksals opgave både at bygge på viden og have et tiårigt sigte. Viden på det sociale område forandrer sig hele tiden, nye teknologier giver nye muligheder og borgernes ønsker

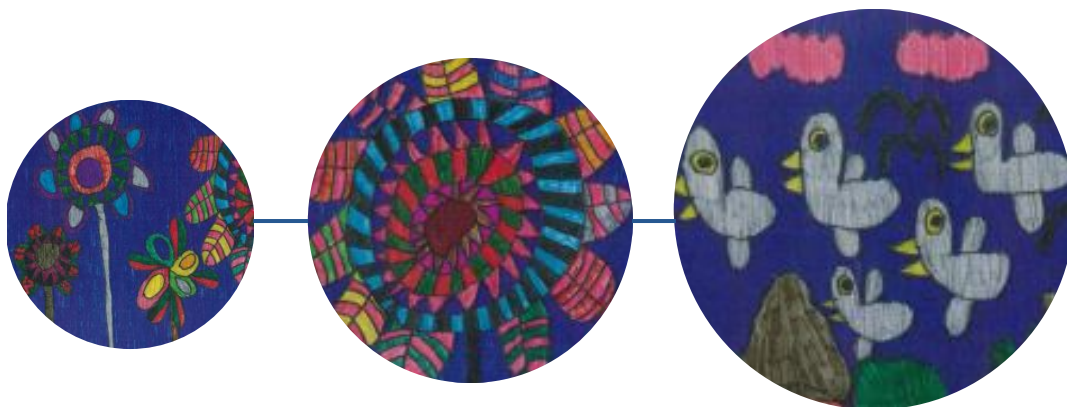
følger med tiden. Løsningen er, at Socialområdet løbende skal være opdateret på velfærdsteknologi, udvikle en model for innovation for området og målrettet inddrage erfaringer fra andre kommuner.

I afsnittet med oversigt over forslag er der flere eksempler på inddragelse af erfaringer fra andre kommuner. Forslag som nødvendigvis skal opdateres løbende over de kommende ti år.

Vi arbejder rehabiliterende

I processen har det vist sig, at begrebet egenmestring virker mere forståeligt og motiverende end begrebet rehabilitering. Arbejdet med Fremtidens handicapområde giver anledning til at holde skiftedag mellem de to begreber.

I samtalerne med borgerne er der mange stærke ønsker til at mestre eget liv. Borgeren giver bl.a. udtryk for en lyst til at være aktiv, til selv at lave mad, at finde en kæreste, at holde kontakt til venner og netværk og komme ud i skoven i foreningslivet og i arbejde. Det er potentialet, som skal forløses i Fremtidens handicapområde. Som det vil fremgå af forslagene nedenfor, er der bl.a. gode perspektiver i at understøtte netværk med teknologier, ligesom borgerne med fordel kan anvende teknologi til at tilegne sig evnen i at transportere sig selv med offentlig transport.

FRA VISION TIL VIRKELIGHED

Nedenfor præsenterer Socialområdet forslag til indsatser der kan realisere Fremtidens handicapområde. Forslagene er sammenfattet under hvert af de 3 mål fra Vision og mål, og dertil er der kommet et sundhedstema og et tema om overgangen fra ung til voksen.

Indsatserne udspringer af borgerinddragelsen, hvor vi indledningsvist har hørt borgerne om deres syn på livet, og herudfra skrevet en rapport "Borgerne siger!". Dertil har handicaporganisationer, Handicapråd, bruger- og pårørenderåd bidraget på forskellig vis. Afslutningsvist har medarbejdere og ledere arbejdet videre med bidragene og udviklet de konkrete forslag til indsatser. Det er sket gennem workshops og dialoger, hvor deltagerne hovedsageligt repræsenterede Socialområdet, men der også var deltagelse fra andre områder.

Styregruppen har sikret, at forslagene ligger inden for den politiske ramme, og Handicaprådet har udbygget og uddybet forslagene.

Det vil være naivt at forestille sig, at man præcist kan beskrive hvilke indsatser, der er relevante i de næste ti år. Dertil forandrer verden sig for hurtigt. Forslagene er derfor de forslag og ideer, der er det aktuelle afsæt til at udmønte Vision og mål. Over tid vil forslagene blive suppleret med yderligere forslag, der ligger i tråd med principperne for Fremtidens Handicapområde, ligesom forslagene kun bliver implementeret, hvis de fortsat vurderes at give effekt for borgerne. Det vil være inden for rammerne af de næste ti års virksomhedsplaner, at de konkrete indsatser bliver til virkelighed.

Den økonomiske ramme for handicapområdet er i øvrigt uændret, så realisering af forslagene skal samlet set ikke være udgiftsdrivende.

BESKÆFTIGELSE OG UDDANNELSE

Flere borgere med handicap kommer i uddannelse eller i beskæftigelse, som afspejler deres ressourcer og kompetencer.

I samtalerne med borgerne var der flere, der værdsatte det at have kolleger, og i forhold til uddannelse værdsatte de at få bevis på at have gennemgået uddannelser. Det er ikke mindst på beskæftigelsesområdet, at Rudersdal Kommune skal sætte sig ambitiøse mål om, at borgere med handicap får gode beskæftigelsesmæssige vilkår, som er så tæt på det almindelige arbejdsmarked, som muligt.

Beskæftigelse er en vigtig vej til inklusion, deltagelse i fællesskaber og selvforsørgelse. De sociale indsatser skal i det hele taget understøtte, at flere borgere får mulighed for at anvende deres ressourcer på arbejdsmarkedet, hvilket både kan give øget livskvalitet og bidrage til det samfund, vi alle er en del af.

Socialområdet, Beskæftigelsesområdet og erhvervslivet skal arbejde tættere sammen, så viden om borgernes sociale forhold og handicap bliver bragt i spil med mulighederne og kravene i lovgivningen, og de muligheder, der er på arbejdsmarkedet. Særligt ungeområdet skal have en opmærksomhed, fordi det her man træder ind på arbejdsmarkedet. Kommunen skal – i samarbejde med erhvervslivet – være meget bedre til at udnytte de muligheder lovgivningen giver for at få unge og yngre borgere med handicap ud i praktik, løntilskud, meningsfulde ressource- og afklaringsforløb.

Børneområdet har en særlig opgave med at understøtte inklusion af børn med handicap i det almindelige institutionsliv. Det er her børn får legekammerater og venner. Kommunen kan med en ekstra indsats understøtte inklusionen. For nogle børn med handicap er det ikke muligt at opnå inklusionen i det almindelige institutionsområde. Her lægger kommunen vægt på at tilbyde specialiserede lokale tilbud til børn med særlige behov. Det vil i Fremtidens handicapområde være et fortsat fokusområde at sikre børn med handicap de bedste forudsætninger for inklusion eller specialiseret tilbud afhængigt af behov og forudsætninger.

Socialområdet vil have en særlig opmærksomhed omkring målrettet brug af velfærdsteknologi, der kan hjælpe borgere med at udvikle nye kompetencer eller udnytte egenskaber, de har i kraft af deres handicap. Det kan være borgere, som på grund af autisme, har særlig gode kompetencer inden for systematik, som man kender det fra firmaet "Specialisterne".¹ Vi vil også lade os inspirere af modellen "Karriere på særlige vilkår" i Vejle Kommune.²

¹ <http://dk.specialisterne.com/>

² <http://apps.vocast.com/r/pressframe/g7q2e5/view/9613c154e94822fd>

Mulige indsatser: Beskæftigelse og uddannelse

- Støttet beskæftigelse

Vi vil i et samarbejde med borger, arbejdsgiver, Beskæftigelse og andre relevante aktører arbejde med en struktureret støtte omkring borgerens beskæftigelse. Her vil vi fx hente inspiration fra tilgangen *supported employment*.³ *Supported employment* ("støttet arbejde" eller "støttet beskæftigelse"), som er en internationalt anerkendt tilgang, hvor borgere med handicap får en støtte, der tager udgangspunkt i den enkelte borgers behov og kompetencer. Tilgangen fokuserer samtidig på arbejdsgivers behov og ønsker, så den rette støtte til borgeren og bedste match mellem borger og arbejdsgiver så vidt muligt opnås.

Borgerne skal have mulighed for at opnå både praktiske, faglige og sociale kompetencer til at begå sig på en arbejdsplads på helt eller delvist ordinære vilkår. Men vi vil også hjælpe arbejdsgivere og nye kollegaer til at tage vel imod borgere, som endnu ikke har opnået de samme erfaringer med at være på arbejdsmarkedet. Vi vil indgå i et tæt samarbejde med Beskæftigelse, som har den specialiserede viden om muligheder og potentialer på arbejdsmarkedet. Socialområdet kan til gengæld bidrage med viden om de behov og kompetencer, borgere med handicap har. Vi vil bl.a. hente inspiration fra idrætsprojekterne i Københavns Kommune og Ringsted Kommune, hvor borgerne opnåede bevis for uddannelse og kompetencer, som kan anvendes både i frivillige eller beskæftigelsesmæssige sammenhænge.⁴

- Kompetencegivende beskyttet beskæftigelse

Vi kan inspireret af "Karriere på særlige vilkår" i Vejle udvikle § 103 tilbuddene, så de i højere grad bliver kompetencegivende forløb, der giver egentlige færdigheder. Borgerne kunne fx varetage serviceopgaver i private hjem, som rengøring og havearbejde. Dvs. opgaver, der i forvejen skal løftes, og som der er brug for arbejdskraft til. Ved at tænke uddannelse og beskæftigelse ind i § 103, kan tilbuddene blive mere meningsfulde og samfundsrelevante for borgerne.

- Væksthus

Det foreslås, at der etableres et beskæftigelses- og netværkstilbud til borgere med handicap, som fx kan drive et spisehus eller en café, hvor alle borgere i kommunen kan nyde et varmt måltid eller drikkevarer. Forslaget har baggrund i inspiration fra bl.a. Sundby Væksthus i Københavns Kommune, Café Ingeborg i Ringsted Kommune og caféen Sct. Peder i Ribe, Esbjerg Kommune⁵ Et centralt placeret væksthus fx i Birkerød, og som det er tilfældet med caféen Sct. Peder i Ribe, vil også gøre det muligt at udstille og sælge produkter fra Vækststederne ved Rude Skov til et bredere publikum. I væksthuset kan der både være beskyttet beskæftigelse og tilbud efter lov om aktiv beskæftigelsespolitik.

³ <https://vidensportal.dk/handicap/Handicap-og-beskaeftigelse/indsatser/Supported%20Employment>

⁴ <https://www.tveast.dk/nyheder/19-04-2017/1930/idraetsuddannelse-udviklingshaemmede?autoplay=1#player> ;

<https://idraetsprojektet.kk.dk/>

⁵ <https://bch.kk.dk/nyhed/sundby-vaeksthus-har-aabnet-et-spisehus> ; <http://cafeingeborg.ringsted.dk/> ; <http://sct-peder.esbjergkommune.dk/cafe.aspx>

BOLIG

Flere borgere med handicap bor i egnet bolig med fleksibel hjælp livet igennem.

Borgerne giver overordnet set udtryk for at være glade for deres boliger. Det må i den forbindelse også siges, at Rudersdal med byggeri af nye botilbud og boliger samt anvisning til egen bolig står stærkt på området med boliger til borgere med handicap. Det er i højere grad en udfordring, at borgere med handicap skal have mulighed for at have en bolig, som passer til de individuelle behov, de har gennem hele livet, eftersom borgernes behov i forhold til bolig ændrer sig. Borgerne skal derfor så vidt muligt have støtte til at flytte til en passende bolig, efterhånden som borgeren udvikler sig. Det vil fx øge borgernes inklusion i samfundet, når de mestrer mere i eget liv og flytter ud af botilbud, og når de skifter bolig i forskellige livsfaser, som alle andre borgere også ofte gør det. Når borgeren bor i egen bolig bliver spørgsmål om at undgå isolation og ensomhed relevant. Her bliver aktiviteter ift. socialt liv aktuelle – både for borgere i botilbud men ikke mindst for dem, der bor for sig selv i egen bolig.

Mulige indsatser: Bolig

- Bedre mulighed for at skifte bolig

Borgere med handicap skal have muligheder for mere fleksible flytteforløb, når de skifter bolig. Vi vil fx arbejde med, at borgere i botilbud skal have mulighed for, at de medarbejdere, de kender fra botilbuddet i en overgangsperiode også kan give borgerne socialpædagogisk støtte i de egne boliger, som borgerne flytter til. Det skal også være muligt, at borgere fx kan have en struktur i forbindelse med at komme på besøg til fællesspisning og lignende samvær i det botilbud, de er flyttet ud fra.

Vi skal arbejde målrettet med borgernes egenmestring, så de bliver i stand til at flytte til en mere selvstændig boform. Vi skal fokusere på borgernes motivation ved fx at bygge bro til beskæftigelse, som kan gøre borgerne til deltagere i nogle andre fællesskaber. Vi kan også arbejde med at skabe nye former for fællesskaber på tværs af borgere, som er flyttet ud af bofællesskaber.

- Borgerfællesskaber

Der oprettes fællesarealer på alle tilbud, som byder på hjemlig hygge i form af sofamiljører, planter og et tilgængeligt køkken. Fællesarealerne kan danne rammen om samvær og arrangementer for pårørende, andre beboere og naboer.

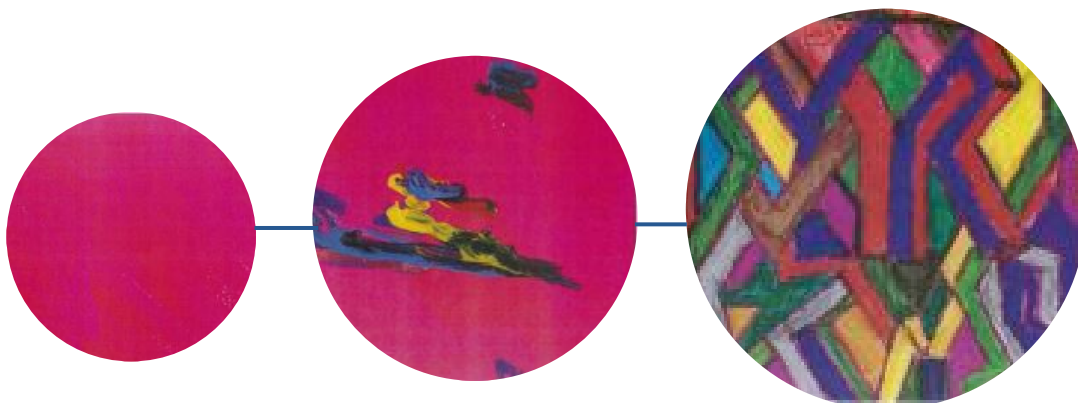
- Udearealer, der imødekommer borgernes ønsker

Det foreslås, at udearealerne omkring dag- og botilbud, og hvor der ellers færdes mennesker med handicap, i højere grad indrettes på borgernes præmisser. På den vis kan borgerne få glæde af sol, vind, jord, dyrkning, og dyr, ligesom der opstår rum til aktiviteter, stilhed og samvær. Målgruppen er alle borgere med handicap, og borgere som bor i botilbud. Der skal være opmærksomhed på tilgængeligheden omkring dag- og botilbud, således at borgere og medarbejdere

bejdere lettere kan færdes i omgivelserne. Der kan fx indrettes uderum, der inviterer til samvær med naboer og venner eller oplevelses- og nyttehaver samt udendørs petanque- og bowlingbane, som borgere i kørestol også kan bruge. Udviklingen af udearealerne kan foregå i samskabelse med naboer og lokalsamfund.

- Fysiske rammer, der understøtter borgernes udvikling

I Vision og mål er der et ønske om at understøtte borgeres mulighed for større selvstændighed. Denne selvstændighed kan opnås via hverdagsrehabilitering, hvor borgerne med væsentlig nedsat funktionsevne træner hverdagens gøremål. Det foreslås, at botilbuddene i højere grad indrettes og den socialpædagogiske indsats tilrettelægges med fokus på hverdagsrehabilitering. Beboerne kan som eksempel få mulighed for selv at vaske tøj på et fælles vaskeri og få mulighed for at blive inddraget og trænet i rengøring af boligen eller i madlavning.

SOCIALT LIV

Flere borgere med handicap har et aktivt socialt liv med mulighed for fx at dyrke idræt, deltage i folkelige bevægelser og i forenings- og kulturlivet.

Borgerne har i samtalerne givet udtryk for ønsket om betydende, nærværende relationer, at være i kontakt med venner og familie og at have mulighed for at holde en i hånden, som fx en kæreste. Medarbejdernes rolle – og hele opgaven i Fremtidens handicapområde – skal være at facilitere disse fællesskaber. Vi skal i fremtiden bygge bro, understøtte, formidle, motivere og kontakte, så møderne mellem borgere og omgivelser bliver hjulpet på vej. Det kan være i fysiske møder, men mulighederne for møder og samvær på sociale medier og anden teknologi kan være ligeså relevante, hvilket ikke adskiller sig fra andre borgeres brug af digitalt samvær.

Mange borgere, som Socialområdet er i kontakt med, giver også udtryk for glæde ved samværet med medarbejderne. Nogle borgere vil på grund af funktionstab altid være afhængige af medarbejdere, men det skal ikke forhindre målet om, at flest muligt mestrer deres eget sociale liv. Vi vil hente inspiration i projekt "Design af relationer" i Vejle Kommune, hvor borgere med multiple handicaps har fået bedre mulighed for at etablere sociale relationer til andre end medarbejderne i botilbuddet Skansebakken. Det har man bl.a. gjort ved at anvende tablets som velfærdsteknologi, der kan støtte borgerne i at kommunikere med andre.

Socialt liv kan også være at tænke frivillighed på nye måder. Borgere med handicap kan også være frivillige eller professionelle ressourcer for andre borgere. Her vil vi søge inspiration i idrætsprojektet i Københavns Kommune og Ringsted Kommune, hvor borgerne opnåede bevis for uddannelse og kompetencer, som kan anvendes både i frivillige eller beskæftigelsesmæssige sammenhænge.

Alle borgere med handicap, også borgere, som ikke har et samarbejde med Socialområdet, skal have mulighed for at være frivillige besøgsvenner.. Herudover kan borgere med behov for besøgsvenner indbyrdes hjælpe og støtte hinanden. Vi vil hente inspiration fra konceptet "Frivillighed og medborgerskab" i Kolding Kommune. Handicaprådet gør i øvrigt opmærksom på, at frivillighed kræver investeringer i form af motivation, koordination, rekruttering og introduktion for at lykkes. Endvidere bør man aldrig instrumentalisere det frivillige arbejde, men indgå i en ligeværdig dialog med den frivillige.

Borgere med handicap bør i øvrigt være en naturlig del af det almindelige bybillede, om det er på torvedage eller i hverdage. Når det bliver almindeligt at møde en borger med handicap nede i supermarkedet, bliver det også lettere at invitere indenfor i beskæftigelse, foreningsliv og netværk. Her kan vi søge inspiration i Det Centrale Handicapråds Strategi om holdninger og handicap.

Mulige indsatser: Socialt liv

- Oplevelsesportal

Nogle af borgerne giver udtryk for et ønske om et samlet overblik over oplevelser i (nærområdet) til at understøtte deres muligheder for et aktivt socialt liv. Man kunne derfor oprette en digital oplevelsesportal for at tilvejebringe et overblik over relevante aktiviteter. Det kunne oplagt ske i forbindelse med den oplevelsesportal, som Kultur og Fritidsområdet er ved at opdatere. Her kunne man udvikle en dimension, der rettede sig mod borgere med handicap. Kultur- og Fritidsområdet har tilkendegivet, at der er muligheder. Alternativ mulighed kunne være at have en målrettet platform på fx Facebook. Driften af platformen kunne foregå som et led i et beskæftigelsestilbud eller af frivillige.

- Kursusaktiviteter

Borgerne ønsker flere ture ud af huset, og ønsker at have fælles oplevelser og aktiviteter uden for deres hjem. Vi kan understøtte behovet ved at hjælpe med deltagelse i kurser og aktiviteter. Kurser kan ligge i aftentimerne og i weekenderne. Indholdet kan være maleri, sang, musik, teater m.v. Kurserne kan være i det almindelige aftenskoleregi, hvor borgerne evt. tager af sted flere sammen for at have ligesindede i nærheden. Kurserne kan også være specielt oprettede til målgruppen for at imødekomme særlige behov omkring undervisning.

- Højskoleophold

Socialområdet kan planlægge højskoleophold i sommerferien, hvor flere kommuner går sammen om at leje en højskole og aftale indhold og aktiviteter sammen med borgerne og højskolens undervisere.

- Samskabe sociale aktiviteter i dag- og botilbuddene

Ved at inddrage naboer, frivillige og pårørende gives der flere hænder til at have aktiviteter til glæde for borgerne. Indholdet kan være fisketure, idrætsdage og grillaftener, hvor naboer og frivillige har en aktiv rolle. Aktiviteterne kan gennemføres inden for det enkelte dag- og botilbud eller på tværs af flere dag- og botilbud.

- Facilitering af venskaber i dag- og botilbud

Mange borgere med væsentligt nedsat funktionsevne kan som følge af deres handicap ikke selvstændigt etablere og opretholde venskaber. Det er særligt en udfordring for borgere i bo-grupper. Det foreslås, at medarbejderne i højere grad har fokus på at facilitere borgeres venskaber, hvor der er god kemi mellem borgerne. Det er muligt at indhente inspiration fra "Vejlemodellen".

- Borgerne får kompetence i socialt liv på de digitale platforme

Det foreslås, at borgere undervises i at bruge og begå sig på sociale platforme og andre steder på nettet. Hermed understøttes muligheden for at finde nye relationer, at kunne Skype med familien og holde kontakt til gamle venner m.v. Borgerne får formidlet kendskab til sociale platforme målrettet mennesker med handicap. Undervisningen kan bestå af en formidling af god etik på de sociale platforme, en teknisk vejledning i de sociale platformes anvendelse samt en oversigt over andre steder på nettet, der kan styrke det sociale liv for mennesker med

handicap. Målgruppen for undervisningen kan være såvel borgere med komplekse problemstillinger og behov for socialpædagogisk støtte, men man kan også forestille sig en bredere kreds af borgere med handicap, fx blinde eller døve. Frivilligcenteret kan evt. involveres som en medspiller i implementeringen af forslaget.

- Samarbejde med frivillige i dag- og botilbuddene

Det foreslås, at der sættes fokus på at integrere frivilligt arbejde i dag- og botilbuddene, med henblik på at give borgere i botilbud flere oplevelser og nye relationer. Borgerne ønsker blandt andet flere ture og fælles oplevelser ud af huset. Samarbejdet med frivillige kan antage flere former og have flere formål:

- At pårørende i højere grad indgår i ad hoc aktiviteter, såsom en havedag, pynte op til jul og skovtursdag. Det vil styrke relationen og kendskabet mellem pårørende og medarbejdere samt mellem pårørende og borgere.
- At der er en frivilligkoordinator på hvert tilbud, som sikrer kontakten til frivilligcenteret og koordinerer aktiviteter mellem botilbuddet og de frivillige. Koordinatoren kunne fx få til opgave at udarbejde en liste med opgaver, som frivilligforeningerne kan byde ind på.
- At afdække de aktiviteter, hvor frivillig arbejdskraft kan give borgerne en oplevelse - såvel på individniveau som på mindre gruppeniveau. Listen gives til frivilligcenteret med henblik på dialog om, hvordan de eventuelt kan hjælpe.
- Frivillige kan også være besøgs- og fritidsvenner. Man kan forestille sig, at frivillige kan give den enkelte borger oplevelser på individniveau, fx læse en bog højt, lakere negle mv.

- Kontakt mellem botilbud og det omgivende lokalmiljø

Det foreslås, at dag- og botilbud har øget fokus på at understøtte samarbejdet og samvær mellem borgere, som har middel til stærkt nedsat funktionsevne, og deres naboer i lokalmiljøet. Det kan styrke oplevelsen af inklusion i samfundet og det aktive medborgerskab. Der arbejdes struktureret med botilbuddets adfærd i forhold til det omgivende lokalsamfund. I forhold til et ønske om at åbne sig mod lokalsamfundet, kan der eventuelt udarbejdes en huskeliste til god adfærd i kontakten med naboer. Listen kan bl.a. indeholde enkle anvisninger, som at man fx altid hilser på de naboer, man møder på vejen. Begge parter arbejder hen mod et fælles sprog i mødet mellem borgere med handicap og deres naboer. Borgere med handicap ønsker at blive mødt på deres præmisser, ligesom naboer og andre gerne vil vide, hvordan de indgår i mødet således, at samværet bliver godt for alle. Et andet forslag er rettet mod at naboer bliver inviteret som gæster i botilbud. Der kan i den forbindelse oprettes en facebookgruppe, hvor botilbuddet kan invitere "husets venner" til fest eller kaffe. Lokalsamfundet kan herudover udbygge fælles aktiviteter. Man kan fx etablere en have, hvor naboerne mødes for i fællesskab at dyrke og nyde planter og fælles grøntsager. Endelig kan man i fællesskab etablere fælles oprydning, ny beplantning og vedligeholdelse af området til fælles glæde i lokalmiljøet.

UNGEFORLØB

Flere borgere oplever helhedsorienterede og sammenhængende ungeforløb fra barn til voksen.

Socialområdet har i Fremtidens handicapområde haft en omhyggelig inddragelse af unge borgere med funktionsnedsættelser. De giver blandt andet udtryk for, at det kan være svært at orientere sig i kommunen i overgangen fra barn til voksen. Socialområdet vil derfor, sammen med de nødvendige samarbejdsparter, - stræbe efter at udvikle landets bedste helhedsorienterede og mest sammenhængende ungeforløb⁶. Vi må og skal understøtte mere overskuelige og lettere overgange for unge borgere med handicap og for deres pårørende.⁷ Det er i øvrigt en udfordring, som vi hører flere af landets kommuner efterspørger den gode løsning på.

De unge står på tærsklen til et selvstændigt voksenliv. De skal finde deres egen mening og retning i livet, hvor der både er større ønsker til og krav om at kunne mestre eget liv. At blive voksen omfatter ofte forandringer indenfor både beskæftigelse og uddannelse samt bolig og socialt liv. Det betyder, at der udover Socialområdet som regel er involveret en række andre kommunale aktører. Skole og Familie har fx været en del af den unges og dennes families liv i flere år. At hjælpe de unge med handicap godt på vej er en fælles opgave for flere kommunale aktører.

At blive voksen indebærer også forandringer i den lovgivning, som danner rammerne for den unges samarbejde med de kommunale aktører. Når den unge bliver myndig, bliver der stillet større krav til den unge voksne om at deltage og selv tage stilling til sin tilværelse. I de unge år lægger lovgivningen op til støtte og omsorg med stor fleksibilitet i forhold til den enkeltes situation. I voksenårene ses lovgivningen i højere grad som et tilbud, som borgerne aktivt kan til- eller fravælge.

Der er allerede en række tiltag, som skal understøtte helhedsorienterede og sammenhængende ungeforløb, hvor Socialområdet samarbejder med Skole og Familie, når den unge fylder 16 år. Socialområdet deltager også i det tværgående samskabelsesprojekt *Overgang fra ung til voksen*, som kører i 2017, og som skal udvikle forslag til nye løsninger for sammenhængende indsatser. Socialområdet ønsker at sætte ambitionen højt, så borgerne oplever, at overgangen fra barn til voksen er både overskuelig og ukompliceret, når man er borger i Rudersdal.

Arbejdsgruppen for et helhedsorienteret og sammenhængende ungeforløb har derfor via dialogen med unge borgere med funktionsnedsættelser, pårørende, medarbejdere samt interesseorganisationer udarbejdet følgende forslag til indsatser, der skal understøtte det gode forløb.

⁶ Begrebet "ungeforløb" dækker ikke over et reelt forløb men over en gruppe af indsatser, målrettet unge, der har nogle fælles kendetegn.

⁷ Socialområdet har udarbejdet en særskilt delrapport med uddybet baggrund og uddybede forslag til indsatser inden for fremtidens handicapområde vedrørende helhedsorienterede og sammenhængende ungeforløb.

Mulige indsatser: Ungeforløb

- Samarbejde på de unges præmisser

Socialområdet og de øvrige kommunale områder, som de unge er i kontakt med, skal møde de unge på deres præmisser og tilpasset deres livssituation. Det betyder, at kommunikationsformer, mødelokaliteter, mødeform og mødesteder skal tilpasses den unges behov. Socialområdet kan med fordel afsøge muligheder for at møde den unge i andre omgivelser end i forvaltningen. Socialområdet kan samtidig udvikle formidling, der bygger mere på illustrationer end ord. Herudover kan Socialområdet indrette mødelokaler, der er mere inviterende, og hvor den unge føler sig mere hjemme. Samtaler med de unge har givet input til, hvordan tiltagene mere specifikt kan udformes. Tiltagene kan med fordel udvikles i et fortsat samarbejde med de unge og de pårørende og med en klar bevidsthed om, at alle unge er forskellige.

Nogle unge borgere udtrykker, at det er vigtigt at mødes med så få sagsbehandlere som muligt, fordi tillid og en fælles historie er frugtbare for samarbejdet om borgerens indsatser. Socialområdet kan sammen med de øvrige områder undersøge, hvordan dette ønske bedst kan imødekommes. Herunder kan områderne undersøge, om det er en koordinerende sagsbehandler, fællesmøder eller noget tredje, der er løsningen.

- Tryghed for unge og forældre

Forældre har behov for tryghed, når deres barn bliver ung, forandrer sig og skal indgå i ændrede rammer. Forældrene udtrykker et behov for sikkerhed for, at deres voksne barns ønsker og behov imødekommes, og at barnets potentialer og kompetencer udfoldes. Samtidig er tryghed også noget individuelt eller specifikt for hver familie. Vi kan ikke definere tryghed endegyldigt på forhånd. Vi kan derfor først og fremmest samskabe tryghed med familierne. Det skal være trygt for både unge med handicap og deres forældre, når de unge bliver voksne i Rudersdal.

Vi kan arbejde for, at familierne ved, hvad der kan eller skal ske på det næste møde, såvel som i den nære eller fjerne fremtid. Det kan handle om, hvad det vil sige at bo som voksen borger med handicap på et botilbud, eller hvad beskæftigelseskrav betyder. Familierne kan i den forbindelse med fordel aktiveres som ressourcer og samarbejdspartnere, på lignende vis som de forsøg Socialområdet allerede er med til at udføre i projekt *Overgang fra ung til voksen*.

Den unge voksne vil efterhånden blive ældre, ligesom forældrene bliver ældre. Efterhånden som den unge bliver ældre, må vi huske på, at udviklinger i familierelationer aldrig stopper. Vi kan ligeledes med fordel være forberedte på, at forældrene på et tidspunkt vil dø og i sagens natur ikke længere vil være en del af borgerens liv. I den sammenhæng vil vi hente inspiration fx fra projekt *Tryghed trods sorg, død og tab* i Esbjerg Kommune.⁸ At samskabe tryghed forudsætter nemlig også, at det gøres på realistiske og langsigtede vilkår – ellers bliver det ikke trygt.

⁸ <http://tabogsorg.dk/projekt-edelsvej-i-esbjerg.html>

- Aktivere alle ressourcer

Den unge borger, de pårørende og de kommunale områder har en fælles interesse i, at indsatserne i ungeforløb lykkes bedst muligt. Heri ligger et fokus på om den unge borger har det godt. Bor borgeren i en egnet bolig, har han et socialt liv og er han i beskæftigelse eller uddannelse? Og får borgeren brugt sine kompetencer og indfriet sine potentialer?

Vi kan med fordel arbejde for, at alle relevante ressourcer og interessenter med relation til borgeren med handicap aktiveres i samarbejdet med borgeren. Det kan oplagt være forældre, men det kan også være fx naboer, der har interesse i at have et godt naboskab med borgere, ligesom det kan være erhvervs- og foreningslivet.

SUNDHED

Flere borgere oplever, at de har mulighed for at leve et sundt liv og har adgang til sundhedssystemet på lige fod med alle andre.

Flere af borgerne giver udtryk for et ønske om at være mere sunde. Nogle af ønskerne handler om ændret livsstil: at ville spise sundere, ryge mindre og bevæge sig mere. Her ønsker borgerne vejledning og hjælp til at få ændrede vaner ift. mad, motion eller blot til at drikke mere vand.

Sundhed kan også handle om at deltage i fællesskaber, hvor man er sammen om aktiviteter, der både bringer en glæde, og som giver sundere vaner. Det kan fx være at dyrke motion eller lave mad sammen med andre. Nogle borgere har et endnu bredere sundhedsbegreb, hvor sundhed handler om at være sammen med nogle, man holder af, at sidde i haven, snakke eller gå på café.

Opgaven er i samarbejde med borgerne at skabe de bedst mulige rammer for, at borgerne mestrer de sunde aktiviteter.

Socialområdet - og de øvrige områder i kommunen - har dertil en særlig opgave med at sikre, at borgere med handicap kan gøre brug af sundhedssystemets forebyggende og sygdomsbehandlende tilbud på lige fod med andre.

Mulige indsatser: Sundhed

- Kontakt mellem borger og sundhedssektor via følgeskab

For borgere med handicap kan der være behov for støtte til at lære det, der er påkrævet for at sikre, at behandlingen virker. Borgeren kan have behov for en socialpædagogisk indsats og støtte i forbindelse med udredning og opfølgning. Hos borgeren kræver det en ny og ændret

adfærd, som fx når borgeren skal tage imod rusmiddelbehandling, eller hvis borgeren for at undgå komplikationer skal op og gå på en ny opereret hofte trods smerter og ubehag. Man kan forestille sig, at støtten evt. bliver givet som et visiteret følgeskab til sygehusindlæggelser, rusmiddelbehandling og besøg hos egen læge.

- Kontakt mellem borger og sundhedssektor via støtteredskaber

For borgere med væsentligt nedsat funktionsevne kan kontakten til sundhedsvæsenet være angstskabende og kan skabe modstand hos borgeren. Det kræver mange ressourcer af medarbejderne at håndtere denne problematik. Som et muligt løsningsforslag kan en social- og sundhedshjælper eventuelt vurdere, om der er behov for et fysisk besøg i sundhedsvæsenet, eller om borgerens sundhedsproblem kan løses via videokommunikation mellem borger, medarbejder og sundhedsvæsen. På lignende måde kan kontakten mellem borger og sundhedssektor ved fysiske besøg understøttes af visuelle effekter fx billedserier af forløbet som forberedelse af besøget. Forslaget kan udfordre spørgsmål om datasikkerhed.

